

- ואפשר שאם קיפל בעיגול באופן שהכניס שפת הבגד לפנים ותפרו ואין הכפל ניכר כדרך שהחייטים עושים – נפטר בכך. (עפ"י פוסקים י,ג. וע' ערוה"ש י,ח).
- ב. לפי פירוש ראשון ברש"י, כפל את בגדו וקשרו או תפרו – אין רשאי להטיל ציצית במקום הכפל. לשון אחרת: כפל קרנות טליתו וקשרן או תפרן כדי להפקיע ממצות ציצית, לא עשה ולא כלום. וכפירוש זה נקטו רש"י ותוס' לעיקר, כי אכן כפילת הבגד לשתים ותפירתו מועיל, ומטיל בקרנות הבגד כפי מה שהוא מוכפל. [ויש אומרים שהרמב"ם נקט כפירוש ראשון שברש"י, ומפרש שתפר רק ברוח אחת, ואין מעוילה תפירה אלא מג' רוחות. עפ"י האגור כפירוש הבאור-הלכה י,1].
- וכן נחלקו האחרונים האם מועילה תפירה באופן שקיפל הקרנות וגם לאחר הקיפול הבגד מרובע. ונפקא מינה למקום הנקב (ע' או"ח י,ג. וכן בגד עגול שקיפל בשפתו ועשאו מרובע – יטיל בו ציצת אבל לא יברך. באה"ל שם).
- ג. מבואר מסוגית הגמרא שאם נפסקו ציציותיו בשבת כשהוא בכרמלית – אין צריך להשליך בגדו מעליו, משום כבוד הבריות הדוחה איסור דרבנן. אבל ברשות הרבים – צריך להשליך.

פרק רביעי; דף לח

- סה. א. האם התכלת מעכבת את הלבן והלבן את התכלת?
- ב. האם מצוה להקדים את הלבן לתכלת? ומה הדין בטלית שכולה תכלת?
- ג. גרדומי ציצית, מה דינם?
- א. לדברי רבי, התכלת והלבן מעכבים זה את זה (ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת... וראיתם אותו – שניהם כאחד משמע). וחכמים אומרים (כן נמסר בשם ריה"ג משום רבי יוחנן בן גוריון): אין מעכבים (איתו – כל אחד לבדו משמע).
- א. סוגית הגמרא כאן נראית שנוקטת כרבי, אך מסתבר שהלכה כחכמים, שהרי אין הלכה כרבי מחבריו וכל שכן מרבו, ועל כך סומכים כיום להטיל לבן ללא תכלת (עפ"י תוס' כאן ולהלן מ. ד"ה לא). וכן פסק הרמב"ם, כחכמים (ציצית א,ד).
- ולדעת הרז"ה הלכה כרבי שמעכבים זה את זה [אף מדרבנן] (ע' בפירוש 'ארגמן' למסכת ציצית יב). ובעל העיטור כתב שכשאין תכלת יש להטיל לבן מצמר דוקא. ואין כן דעת הרי"ף והרא"ש (ע"ש בס' יז).
- ב. לדברי חכמים, כאשר אין מטיל תכלת, יטיל ארבעה חוטי לבן, שנים משום לבן ושנים משום תכלת. וכן כשאין לו לבן – מטיל ארבעה חוטי תכלת (עפ"י רש"י ותוס'). ובדעת הרשב"א (פ"ק דיבמות) נחלקו הדעות האם סובר שכשאין תכלת די בשני חוטי לבן אם לאו (ע' בחדושי ר' אפרים מרדכי יבמות ו,ב; ספר הזכרון לרא"ז גורביץ, עמ' קמה).
- ג. מדברי הכסף-משנה (ציצית א,ד) מבואר [בדעת הרמב"ם] שאם מלכתחילה עשה רק פתיל תכלת – פסול. רק כאשר עשה תכלת ולבן ונפסק הלבן ונתמעט עד הכנף, ונשאר התכלת לבדו – מועיל מדין 'גרדומין' (וכן פרש בשפ"א כאן ד"ה האי).